

Unikornis Nyelvi olimpia középiskolásoknak

1. forduló (2015. február 25. – március 25.)

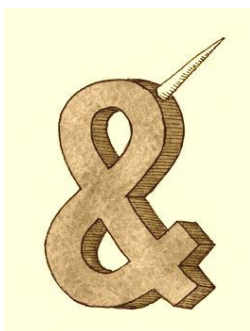

A négy feladat megoldását 4 külön dokumentumként kérjük beküldeni, .doc, .docx vagy .rtf formátumban! A dokumentumokat a csapatnév és a feladat számának kombinációjával nevezzétek el! (pl. GumiabroncsIV.docx) A dokumentumokban használjatok Times New Roman betűtípust, 12-es betűméretet és egyes sorközt!

A megoldásokat és a jelentkezési lapot **március 25-én 23:59-ig** várjuk az unikornis2015@gmail.com címre.

A jelentkezési adatlapot itt találjátok:

<https://docs.google.com/forms/d/1Dz5fmdFBkFYOk7P6rIMUCfQI-PP6metjlgc6tBZED-g/viewform>

Jó munkát!

I. feladat: Számoljunk mindennel! (15 pont)

Figyeljétek meg az alább megadott számok grúz megfelelőit!

1	ert-i	11	tertmeT -i
2	or-i	14	totxmeT-i
3	sam-i	16	tekvsmet-i
4	otx-i	30	ocdaat-i
5	xut-i	31	ocdatertmeT-i
6	ekvs-i	40	ormoc-i
7	švid-i	42	ormocdaor-i
8	rva	70	samocdaat-i
9	cxra	74	samocdatotxmeT-i
10	at-i	80	otxmoc-i
20	oc-i		

A fenti adatokból következtessétek ki, hogy vannak grúzul az alábbiak:

56

67

90

92

(A feladat megoldásához a fenti adatokon – és némi türelmen meg logikán – kívül másra nincsen szükség. Internetre sem. Mivel a grúz nyelv írása nem latinbetűs, interneten különböző átírási rendszerek eredményét fogjátok megtalálni, de egyik sem egyezik azzal, amit ezekből az adatokból ki lehetne következtetni. Tehát a jó megoldáshoz internetes kereséssel nem lehet eljutni.)

II. feladat: *Viccezzünk!* (33 pont)

1. Olvassátok el a következő vicceket! Próbáljátok megfogalmazni a magatok számára, hogy mi képezi a poén/csattanó alapját, mi a közös ezekben a viccekben? Ez alapján milyen elnevezéssel illethetnétek a vicceknek azt az osztályát, ahová ezek is tartoznak? Indokoljátok meg egy-két mondatban a javasolt megnevezést! (4 pont)

Javasolt elnevezés:

Indoklás: _____

A.

- Miért fut két Blend-a-med a sivatagban?
- Hogy megelőzzék a fogszuvasodást.

B.

- Mit csinál a költő a vízzel?
- ???
- Szavakba önti.

C.

Két rendőr beszélget:

- Képzeld, tegnap meghalt az anyósom epilepsziában.
- Ez szörnyű! És ott temetitek el, vagy hazahozzátok?

D.

- Pistike, mondj három állatot!
- Lovacska, kutyuska, cicuska.
- Jól van, de kicsinyítő képző, azaz *-ka* nélkül mondj hármat!
- Puly..., ró..., szar...

E.

A nyelvtanár kérdezi Móríckát:

– Milyen időben vannak ezek az igék: *fázom, fázol, fázik*.

Móricka felel:

– Hideg időben.

F.

Egy ember kétségbeesetten kapálózik a vízben, látja, hogy távolabb egy csónakban halászok ülnek.

– Halászok, halászok! – kiabálja. Mire megszólal az egyik halász:

– Mi is, de csöndben.

G.

A kisgyerek sírva megy haza:

– Mama! Utolsó lettem a lóversenyen!

– Aztán miért, kicsi fiam?

– Mert a papa rossz lóra tett.

H.

Vásárló az eladónak:

– Fel szeretném próbálni a piros ruhát a kirakatban.

Mire az eladó:

– Rendben, ha akarja, de van próbafülkénk is.

I.

– Kik laknak az üveg alján?

– Buborék.

J.

Két párna beszélget:

– Hogy vagy?

– Rosszul.

– Miért?

– Huzatot kaptam.

2. Emeljétek ki mindegyik vicc esetében aláhúzással az(oka)t az elem(ek)et, amely(ek) a poén alapjául szolgál(nak)! Próbáljátok meg rendszerezni a fenti vicceket, aszerint csoportosítva őket, hogy melyikben mi a humor forrása! Készítsetek erről egy táblázatot: az oszlopok fejlécében nevezzétek meg azokat az osztályokat, amiket a rendszerezésetek nyomán fel

tudatok állítani, majd soroljátok be az A–J jelű viccek mindenikét a táblázat osztályaiba! (17 pont)

3. Keressetek/találjátok ki három olyan viccet, amelyek csattanója az **összetett szó** nyelvi kategóriájával kapcsolatos! Az ilyen viccek legtöbbször nem összetett szavak összetettként való értelmezésén (pl.: *A haverom komp akart lenni, de hát nem komplett*) vagy éppen fordítva, összetett szavak nem összetettként való értelmezésén alapulnak (pl.: – *Mi a villamosszék kisöccse?* – *Az elektromos kisülés.*). Figyelembe véve, hogy az összetett szavak jelentése mindig több/más, mint az összetételi tagok jelentésének összege, mind a három vicc esetében próbáljátok meg megragadni (és egyenként maximum 500 leütés terjedelemben leírni), hogy mi bennük a humor nyelvi forrása! (6 pont)

4. A viccekben egyes nyelvváltozatok hangzásbeli jellegzetességei is megjelenhetnek a poén forrásaként.

a) Olvassátok el a belinkelt cikket, és hallgassátok meg a cikkben levő videók hanganyagát is!

Figyeljete a hangtani jellegzetességekre! [Székely nyelvjárás: nem is olyan egzotikus?](#)

Ha az alábbi vicceket „közmagyar” nyelvváltozatban olvassuk fel, akkor lesznek olyan székely nyelvjárású beszélők, akiknek elsőre nem esik le, hogy mi itt a poén. A fentiekben olvasottak és meghallgatottak alapján egy-két mondatban fogalmazzatok meg, hogy mi lehet ennek az oka! (A válasz keresésekor kizárólag hangtani vonatkozású szempontokat vegyetek számba!) (4 pont)

– Hova ül a tehén a buszon? – Legelőre.
Volt, hogy évekig megvettem a piát. Mással.
– Jean, miért veszi be azt a könyvet az ablakból? – Mert nagyon betűz a nap, Uram.

b) Keressetek még egy nyelvjárást, amiben az előző feladatra válaszként adható nyelvi jellemző szintén megtalálható! (2 pont)

III. feladat: *Állati!* (22 pont)

Az *etológia* az a tudományág, amely az állatok viselkedésével foglalkozik, ezen belül pedig az állatok kommunikációjával is. Az állatok esetében a kommunikáció többnyire a fajtársak közötti üzenetváltást, a fajtársak közötti jelzést jelenti. Legfőbb célja a lét- és fajfenntartás. Az üzenet valamilyen jelzés: hang, látvány, szag formájában valósul meg. A jelek természete szerint így beszélhetünk vizuális, akusztikus és kémiai kommunikációról. A méhek például táncukkal tudatják társaikkal a táplálékforrásukkal kapcsolatos információkat. A hangyák esetében az egy hangyabolyba tartozó fajtársak szaguk alapján azonosítják egymást, így tudják, hogy ki tartozik közéjük, és ki nem.

Konrad Lorenz egy olyan Nobel-díjas etológus, aki úgy gondolta, hogy megfejtette az általa nagyon sokat tanulmányozott vadludak nyelvét, sőt még szótárt is készített a gágogásukról, vagyis „lefordította” a ludak hangját emberi nyelvre. Az alábbiakban ebből a szótárból találtok „szócikkeket”:

gang riadójel azonnali felrepülésre

gan-gang-gan-gang-gan-gang... [folyamatos hangjelzés] riadójel lefújása (↔ *gang*)

gang-gang (mélyen, hangosan) félreérthetetlenül jelzi, hogy a liba a következő percben felszáll

gang-gang-gang gyors menetelés, 'Vigyázat, lehet, hogy mindjárt felrepülünk!'

gang-gang-gang-gang harmadik sebesség

gang-gang-gang-gang-gang második sebesség

gang-gang-gang-gang-gang-gang 'Kissé szegényes ez a hely, egyet-egyed csipegetve haladjunk előre egyes sebességgel!'

gang-gang-gang-gang-gang-gang-gang-gang(-gang-gang-gang) jelzés (magas hangfekvésben, halk hangon): 'Itt nagyon jó, maradjunk itt.' És ehhez járul még egy ilyenféle közlés: 'Én itt vagyok, te is itt vagy még?'

gan-gin-gang: 'Gyorsan kell menetelni, de nem fogunk felrepülni.' (Ez elsősorban a repülni még nem tudó fiókáknak szóló figyelmeztetés.)

1. a) Figyeljétek meg egy állatok kiválasztott állat(faj) **kommunikációját!** Vizsgáljátok meg, hogy milyen jelzésekkel kommunikál, milyen jellegű eseményekre, hatásokra vannak jelzései, ezek milyenek, és hogy hogyan függ össze mindez az adott állatfaj életkörülményeivel (élőhely, táplálkozás, életmód stb.), jellegzetességeivel (külső jellemzők, képességek, viselkedés stb.)! b)

Olvassatok utána, hogy mit mondanak a szakemberek az állati kommunikációról! Alább ajánlunk néhány linket, amelyek segíthetik a munkátokat, illetve kindulást nyújthatnak a további keresgéléshez:

<http://www.nyest.hu/hirek/mezesmadzag>

<http://www.nyest.hu/hirek/a-farkaval-kommunikal-az-urge>

<http://www.nyest.hu/hirek/a-pingvinek-titkos-nyelve>

<http://www.nyest.hu/hirek/zajok-alapjan-tajekozodnak-a-rakok>

<http://www.nyest.hu/hirek/majd-megszolal-csanyi-vilmos-a-kutyabeszedrol>

<http://www.nyest.hu/hirek/oroklodnek-e-a-madardalok-videon>

<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termesztudomanyok/biologia/biologia-10-efolyam/az-allatok-magatartasa/az-allatok-kommunikacioja>

2. Most, hogy már van valamennyi tapasztalatotok, illetve ismeretek az állatok kommunikációjáról a feladatotok a következő: Találjatok ki egy fiktív állatot, és az állatok kommunikációjával kapcsolatos ismereteitek, olvasmányaitok segítségével alkossatok egy „nyelvet”, amin az a csoporttársaival kommunikál. Írjatok ebből egy, a Lorenzéhez hasonló szótárt, amelynek 10 szócikke legyen!

A feladat megoldása során legyetek tekintettel a kitalált állat életkörülményeire, táplálkozására, külső és belső jegyeire, hangadási képességeire stb. Ezek mind szerepet játszhatnak abban, hogy hogyan kommunikál, illetve „mit mondhat” az adott állat. Mindezeket persze nekünk nem kell leírnotok. Mi megoldásként csak egy 10 szócikkes szótárt várunk, viszont azt úgy alkossátok meg, hogy ami abból kiderülhet számunkra az állat életkörülményeiről és egyéb, fent felsorolt tényezőkről, az ne tartalmazzon egymásnak ellentmondó információkat. Vagyis vigyázzatok arra, hogy a különböző szócikkekben megadott jelentések, „fordítások” ne zárják ki egymást, illetve ha előfordul, hogy egy kitalált állati hangsor több szócikkben is ismétlődik, akkor ezek „fordításai” között szintén legyen látható összefüggés!

IV. feladat: A lehetlent lehetni (30 pont)

A nyelvek közötti áthidalást biztosító fordítás bizonyos értelemben nyelvi elemek egymással való megfeleltetése. A különböző nyelvekben azonban a kifejezendő világ mindig más-más módon tagolódik. Emiatt kérdéses, hogy lehetséges-e a különböző nyelvek szavait egymásnak pontosan megfeleltetni, vagyis hogy lehetséges-e egyáltalán a fordítás. A következő feladat megoldása során ezen kell elgondolkoznunk.

1. Keressetek (idegen nyelvű) „lefordíthatatlan” szavakat az interneten, majd:

- a) Adjatok meg nekünk hármat az általatok talált „lefordíthatatlan” szavak közül az értelmezésükkel együtt úgy, hogy a három szó három különböző ok miatt legyen lefordíthatatlan! Egy-egy mondatban fogalmazzatok meg azt is, hogy melyik esetben mi lehet a „fordíthatatlanság” oka! **(3 pont)**
- b) A talált adatok és a saját elképzeléseitek alapján fogalmazzatok meg, hogyan értitek a *lefordíthatatlan* szó terminust, vagyis milyen szavakat tartotok *lefordíthatatlannak* és miért. A válaszotokból az is derüljön ki, hogy (i) valóban léteznek-e szerintetek lefordíthatatlan szavak, (ii) lefordíthatatlanok-e azok a szavak, amelyeknek nincs (pontos) magyar megfelelője. A válaszotok legyen szövegszerű, és ne legyen több másfél oldalnál. **(9 pont)**

2. Olvassátok el Parti Nagy Lajos alábbi versét és annak angol, német vagy francia fordítását (tehát a három fordítás közül az egyiket)!

- a) Mit gondoltok, a félkövérrel kiemelt szavak idegen nyelvű megfelelőjéről: Találó? Nem találó? Miért? Miért nem? (Vagyis: fejtsetek ki a véleményeteket!)

Mit ne hagyjatok semmiképp figyelmen kívül:

- Versről (illetve versfordításról) van szó.
- Bizonyos szavak idegen nyelvű megfelelőjére vonatkozik a kérdés, tehát nem kell a teljes fordításra reflektálnotok. Természetesen hivatkozhattok rá, ha szükségét érzitek, de ne feledkezzetek meg arról, hogy a kérdés mire vonatkozik.

Válaszotokat a kiemelt szavak alapján pontokba szedve is megadhatjátok, nem feltétlenül szükséges összefüggő szöveget alkotnotok. Az erre a feladatra (IV.2.a.) adott megoldás ne haladja meg az egy oldal terjedelmet! **(9 pont)**

- b) A versbeli három kiemelt szóhoz keressetek olyan megfelelőt, amely beleillene a vers egy román fordításába! (Ehhez használhattok bármilyen segédanyagot, vagy kérhetitek romántanárotok segítségét is.) Szavanként maximum 700 leütésnyi szövegben írjátok le azt is, hogy miért gondoljátok találónak az adott megoldást! **(9 pont)**

Parti Nagy Lajos

Halk, talmi vers az irodalom házához

Ne csak papír, de légy, te ház, a Ház,
hol majd a szellem **megteáz**,
és megkávéz. S a test is.
Ott éri majd nap is, napest is,
hol súlyosul és sűrül alkonyatkor
a Károlyi-kert fái a konyakpor,
s úgy hull reá estére kelve
a mélabú, mint nők testére kelme.
S ha jó az éj, e jobbadán dekoltált
kommersz sötét, rendel egy könnyű sajttált,
ringatja szőke, keserű sörét,
míg fönt a lámpák barna réz
nyelén szikráz a méz.
Ne **kábéház**, ne virtuália
s ne csak papír légy, légy, te Ház,
hol élő és holt szimbióz' időz,
piros, fehér, zöld, híg és mélylila
füstöl szépelg és kosztol,
aranylik, ottlik, és babitslik,
a versek jól tömött staniclik,
nagy dunnazsák a próz',
s tán mégse minden anything, ha goes.
Ki ott belép, úgy fogjad, mint a lép,
ha már papír, hát légy papír, te Ház,
mit jószándékok zümmögése ráz,
hogy végre mégis elrepülni kész,
nem egyfelől de kissé egyfelébb,
röpülj te kő, te könnyű és nehéz,
s ne csak papírröpülj, te Ház!

(Elhangzott az Irodalom Háza virtuális alapkö-felbocsátásán, 1997. szeptember 28-án, Budapesten)

Quiet sham address to the house of literature

Not merely paper, o house, but be
the House in which the spirit stops for tea
or coffee. And the body too.
Dawn will find there, and sunset too,
where the Károlyi Square trees at dusk
grow heavy and dense with Cognac-dust,
where melancholy, as evening rises,
sits comfortably as do female guises.
And when night comes in her propitious décolletage,
vulgar dimness, she'll order a light fromage
and rock her blonde bitter ale,
while above her honey twinkles pale
on the lamps' brass handle.
Be not a place of waver nor of trivial ramble,
nor a paper fly, but be, ye House, refined,
wherein the quick and dead entwine
red, white, green, and diluted deep purple,
smoking, strutting and eating supper,
goldsmiths, syngeing and rejoicing,
verses are well-stocked paper twisting
and a great quilt-cover prose,
while not just anything, even if it goes.
All ye who transgress here are taken in as guests,
if paper you be, House, then be flypaper,
as the buzz of good intentions shakes ye,
and if ever you are ready to fly,
not, on the one hand, but somewhat on the fly,
arise, o stones, you simple charge of weight,
and, House, be yours not only paper flight!

(Presented on the occasion of the laying of the virtual foundation-stone of the House of Literature of Budapest
on 28 September 1997) [Dornacher, Kinga](#); [Humphreys, Stephen](#)

Verlegenheitshymne auf das Haus der Literatur

Nicht nur Papier, sei Haus, das Haus,
wo seinen Tee der Geist trinkt aus,
und den Kaffee. Wie der Körper auch.
Hier trifft uns der Tag und der Abendhauch,
wo in der Dämmerung schwer und dicht
auf die Bäume sich legt eine Kognakschicht.
Den Abend umspielt Melancholie
wie edler Stoff einer Frau das Knie,
und naht dann die Nacht, tief dekolletiert,
bestellt sie Käse, verdaulich garniert,
schwenkt ihr blondes, bitteres Bier,
während an kupferbraunen Lampenstangen
Honigtropfen funkelnd prangen.
Kein Passéhaus, keine Virtualie,
und nicht nur Papier, doch sei, du Symbiose,
Leben und Tod, bequem in einer Dose,
rot, weiß und grün, verdünnt und tiefes Lila
sich paffend zeigt und ausprobiert,
wo es verselt, proselt und dramiert,
Zuckertüten, bis zum Rand voll Poesie,
dicke Daunensäcke, episch angehäuft,
doch nicht anything scheißegal, was läuft?
Wer da kommt, empfang ihn wie die Wabe,
wenn schon Papier, du Haus, dann voller Fliegenkleister,
und rüttelt dich das Tosen gut gemeinter Geister,
dann sei am Ende dennoch flugbereit,
nicht einseitig und doch ein bißchen einig,
fliege, du Stein, sei leicht und schwer,
nicht nur Papierflug, sondern etwas mehr.

[Droste, Wilhelm](#)

Poème postiche adressé tout bas à la maison de la littérature

Sois maison avant d'être papier
la Maison où l'esprit prendra le thé
ainsi que le café. D'ailleurs le corps aussi.
Le jour l'y surprendra, et le crépuscule qui
alourdit et languit à l'orée du soir
la poussière de cognac sur les arbres du square
Károlyi, tandis que la mélancolie l'habille
comme les étoffes le corps des filles.
Et lorsque vient la nuit, obscurité courante
au décolleté plongeant, vite elle commande
un peu de fromage frais, puis berce sa bière amère
tandis que le manche cuivré des lampadaires
étincelle de miel clair.
Ne sois pas à-peu-près, ni même virtuelle,
ni papier seulement, mais sois, Maison,
le lieu où morts et vifs sont au même diapason,
où rouge, blanc, vert, et dense mauve-aquarelle
se montrent, fument et picorent,
se villonnent, se proustant, se verlainent,
et où les vers sont boîtes remplies de madeleines,
les romans, autant de duvets de flore,
et ce qui marche n'est pas forcément d'or.
Tes visiteurs, traite-les comme des rayons,
et si tu es papier, sois donc papier-colle
mouchetée de bonnes intentions,
pour qu'enfin prête, tu prennes ton envol,
unifiée sans pourtant être union,
envole-toi donc, à la fois pierre et plume,
et qu'une feuille volante, Maison, sois bien plus.

[Dornacher, Kinga](#)